СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXXI. | Число 246. | Джерзи Сити, Н. Дж., понеділок, 22. жовтня, 1923. | VOL. XXXI. | No. 246. | Jersey City, N. J., Monday, October 22, 1923. | THREE CENTS

ЮНІЯ ЗБИРАЄТЬСЯ ПРИМУШУВАТИ СУДОМ ПІДПРИЄМСТВО ДО ПРИЗНАННЯ СЕБЕ

НЮ ЙОРК, 19. жовтня. — Юнія варстатових робітників Пенсилвенійської зелізниці постановила внести до суду позов проти сього підприємства, щоби його судовою дорогою примусити признати себе, говорити та заключати зі собою умову про умови праці. Се буде перший позов того рода в Америці. Юнію заступає відомий адвокат Морис Гилквит.

ЛОЙД ДЖОРДЖ КРИТИКУЄ АТАШЕ ФРАНЦУЗЬКОЇ АМБАСАДИ

СТ. ЛУИС, 19. жовтня. — Підчас своєї промови, виголошеної на обіді, данім в його честь місцевою торговельною палатою, Лойд Джордж перший раз звернувся з острою відповіддю проти своїх критиків. Його промова була передусім звернена проти Жоржа Дімонта, військового аташе французької амбасади в Вашінґтоні, котрий виступив в декотрих газетах зі скритим нападом на Лойда Джорджа.

Відповідь Лойда Джорджа відносилася передусім до закиду, що Англія бунімто не є приятелькою Франції; бесідник вказував на скорість, з якою Англія поспішила на допомогу Франції та на жертви, які вона понесла в сій війні, на доказ своєї приязни супроти Франції.

ВИРОБИЛИ НАЧЕРК ОБЖАЛОВАННЯ ҐУБЕРНАТОРА ВОЛТОНА

ОКЛАГОМА СИТИ, 19. жовтня. — Комітет членів стейтової леґіслятури, що розсліджував урядову діяльність ґубернатора Волтона, вже покінчив свою працю та виробив начерк резолюції, обжалованої ґубернатора Волтона та домагаючоїся усунення його з уряду.

Резолюція буде внесена на повній палаті послів в найблизший понеділок.

БИТВА МЕЖИ ПОЛІЦІЄЮ ТА КУ-КЛАКС-КЛЕНОМ

ЛАКПОРТ, Ню Йорк, 19. жовтня. Межи шерифом та його заступниками а членами Ку-Клакс-Клена, які збиралися принимати публично серед своїх таємничих церемоній нових членів, прийшло до завзятої бійки, в котрій обі сторони вживали пального ор...жа. По бійці, яка зчинилася з того, що Кленсмени затамували рух... дорозі, шериф арештував кількох Кленсменів та відставив їх до вязниці.

ҐУБЕРНАТОРИ ЗА ПРОГИБІЦІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ КУЛИДЖА

ВЕСТ БЕЙДЕН, Індіяна, 19. жовтня. — Конференція ґубернаторів стейтів та територій Злучених Держав постановила співділати з федеральним урядом у виконуванню прогибіційного закона.

За такою резолюцією заявилися всі присутні, хоча в дискусії над резолюцією кількох ґубернаторів, як приміром ґубернатор Луизіяни, висказувалися проти резолюції, називаючи прогибіцію законом, неможливим до переведення.

АМЕРИКАНСЬКИЙ ЛЕҐІОН ВИБИРАЄ ПРЕДСІДАТЕЛЕМ ПРИХИЛЬНИКА БОНУСА

САН ФРАНЦИСКО, 19. жовтня. — По кількох невдачних голосованнях річна конвенція Американського Леґіону вибрала своїм предсідателем бувшого капітана Квінса, каліфорнійського кавбоя, який обіцяв конвенції вести далі боротьбу за винагородженнє (бонус) для ветеранів.

ДЕМОНСТРАЦІЯ НА ВІДЧИНЕННЮ ФИЛИПІНСЬКОЇ ЛЕҐІСЛЯТУРИ

МАНІЛЯ, Филипіни, 19. жовтня. — Ґубернатор Филипінських островів, ґенерал Вуд, отворив нині сесію филипінської леґіслятури.

Прихильники повної независимости Филипінів від Злучених Держав вислухали промову Вуда в гробовій мовчанці, здержуючися від всякого обяву радости. Опісля відбули вони засіданнє, на якім радили, в який спосіб підняти перед Злученими Державами та світом справу своєї независимости. Мали на тих нарадах виринути два проєкти: одні хотіли віднестися зі закликом до американського конґресу, другі радили винести справу перед американський суд.

ПОВСТАННЄ ТУБИЛЦІВ НА ФИЛИПІНАХ

МАНІЛЯ, 19. жовтня. — Сюди наспіли непотверджені ще вісти про повстаннє частини тубильців проти американського уряду. Яких тисячу людий мало збунтуватися, побити поліцію та окопатися в гірських лісах. Уряд держить свої вісти в тайні.

СЛІДСТВО В СПРАВІ МЕШКАНЬ

НЮ ЙОРК, 19. жовтня. — Перед стейтовою комісією, що розсліджує справу мешкань, виступало нині кількох будівничих зі зізнаннями, що властителі домів тягнуть зі своїх домів височезні зиски. Контрактори зізнавали, що вибудувати дім коштує пересічно по 10 долярів за одну комнату, тоді як властителі рахують за таку комнату 20 дол. місячного комірного.

СМЕРТЬ 5 РОБІТНИКІВ ВІД РОЗТОПЛЕНОГО ЗЕЛІЗА

ФАРЕЛ, Па., 19. жовтня. — В місцевій фабриці підприємства Карнеґі Стіл Корпорейшен схопилася зелізна лина, наслідком чого вивернувся збірник розтопленого зеліза яких 70 тон ваги. Коли зелізо, яке мало до півтретя тисячі степенів теплоти, вдарило об долівку, наступив вибух віді від вогкости на ній. Наслідок випадку був такий, що в будці журавля, що переносить такі тягарі, від горяча згоріли на місци сидячий там робітник, а чотирох других робітників, працюючих на вежі, віднесли такі тяжкі попарення, що померли в дорозі до шпиталю.

15,000 ЛІКАРІВ ЗІ ШАХРОВАНИМИ ДИПЛЬОМАМИ?

СТ. ЛУИС, 19. жовтня. — Перед державними прокураторами ведеться тепер цікаве слідство в справі лікарів. Кількох лікарів виступило з зізнанням, що в Злучених Державах є велика маса лікарів, які практикують медицину на основі підроблених свідоцтв. Один свідок обчисляв, що таких лікарів є в Америці понад 15,000.

ОБМЕЖЕННЄ РОБІТ

ПРОВІДЕНС, Ровд Айленд, 19. жовтня. Починаючи з найблизчого понеділка фабрики Брави енд Шарп Менюфекчерінґ Ко, що наймають 6,000 робітників, будуть працювати лиш 40 годин в тиждень.

Про подібне змеченнє годин праці доносять з ткалень в Фичберґу та Клинтон, в стейті Месечузетсі.

БРОВАРНИК КРИТИКУЄ ПРОГИБІЦІЮ.

Відомий броварник Буш написав до президента Кулиджа листа, який тепер подав до публичного відома, а в якому він критикує остро прогибіційний закон. Каже він, що сей закон не дасться перевести в життє та що він став лишень основою страшної корупції політичного життя Америки.

ПРИГОДА КОРАБЛЯ-ВЕЛИКАНА З БУРЕЮ.

Аквітанія, один з найбільших кораблів в світі, дістав підчас своєї послідної подорожи до Америки, такий удар филею з боку, що богато пасажирів звалилося на землю, а сімох віднесло такі тілесні ушкодження, що треба їх було забрати до шпиталя.

ВИБУХ ГРАНАТУ.

Дня 19. м. м. трапився в Понятї, городецького повіту, в Галичині страшний випадок, який потяг за собою смерть трьох осіб. Трийцятилітний селянин Іван Яновський, ідучи до лісу з 15-літним Іваном Пінчуком і 13-літним Степаном Железним, найшов гранат, я кий вони взялися в трійку розбивати. Один з хлопців вдарив ґранат сокирою і тим спричинив вибух. Наслідки вибуху були страшні. Пінчука розірвало на шматки, Яновському відірвало ногу а Железному обі. Яновський помер небаром в наслідок упливу крови. Железний бореться зі смертю.

КАНАДА ПОТРЕБУЄ ІМІҐРАЦІЇ

Президент Сіпіяра Бітті виголосив оноді на зібранню вінніпеґських бизнесменів промову про потребу іміґрації. Бітті заявив, що іміґрація є негайною найбільшою потребой Канади, і що домініяльне правительство повинни доложити усіх старань аби збільшити населеннє й розвинути величезні і повні всяких природних богатств простори краю.

Бітті зробив для правительства три важні суґгестії. Найперше він радить, щоб департамент іміґрації і кольонізації видав загальну відозву через своє бюра в Великій Британії і Злучених Державах та в деяких краях Европи, аби вислали пожаданих поселенців до Канади. Друге, щоб тутешне правительство поступило слідом Австралії і Нової Зеляндії що до набування іміґрантів. Трете, що Канада повинна використати теперішні невідрадні економічні відносини в деяких краях Европи і набути в них для Канади якнайбільше іміґрантів.

Населеннє Канади у відношенню до її простору є зникаюче мале і про побільшеннє його, на диво, правительство не клопочеться. Коли люде вірять в край, вони мусять признати, що в нім може вижити більше як девять мліонів душ.

АРЕШТИ В МОСКВІ.

З Берліна повідомляють: По відомостям з Москви в останні дні державне політичне управлінне переведо багато арештів, які викликали в Москві велику сенацію. Арештованзі — члени комуністичної партії і займали високі становища в совітських установах. З числа арештованих 12 осіб розстріляно.

"Аценція Східня" подає, що в Москві арештовано ряд осіб, які займали високе становище в совітському уряді. Певне вияснення в тій справі дають "Известия", які, не подаючи імени арештованих, зазначують, що в сій справі розходиться про певну державну зраду.

РОДИННА ТРАГЕДІЯ.

В Юендорфі коло Ґрацу молодий фабрикант Зорб довший час хорував на туберкульозу. Одного разу лікарі сконстатували, що і його двоє дітей унаслідили по родичах ту тяжку хоробу. Тоді нещасний батько застрілив сина і дочку а опісля поповнив самовбивство.

ГРОМАДСЬКІ ВИБОРИ В ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНІ.

Хоча ще нема докладного звіту з громадських виборів в Ч. С. Р., як відбулися останньої неділі, а проте можна вже скласти собі вагальний погляд на вислід виборів. Найбільш характеристичним їх моментом — це поразка соціял-демократичної партії і взагалі центрових груп та пересунення голосів на скрайні партії: в користь націоналістичних течій і комуністів. Побіда радикальних елементів перейшла в обох таборах: чеському й німецькому. Отже новий уклад політичних сил в Ч.-С.Р. буде виглядати так, що перше місце займатимуть аґрарії, друге соціял-демократи (досіль зайшли перше), а на трете увійдуть комуністи. Комуністи змінились у Празі й промисловім окрузі Кладно. Всеж державна коаліція, як така, затримала більшість і тому вислід виборів мабуть не буде мати впливу на реконструкцію кабінету. На Словаччині Чехи потерпіли рішучу поразку в користь словацької Народньої партії. Мадярів і Комуністів. Німці здобули у Празі чотири мандати; так само ліста Жидів зібрала більше голосів, ніж при перших виборах чотири роки тому. Взагалі мійські громадські вибори виглядали трохи инакше, ніж сільські. У містах побідили націонал-демократи д-ра Крамаржа, потім націоналні соціялісти, комуністи, а щойно на четвертому місці вийшли соц-демократи. Орган премєр міністра характеризує вибори так, що не побідила ніяка партія, лише держава. Будучина покаже, наскільки зміцненнє радикально настроєних правих і лівих чинників допоможе ділово-державницькій роботі.

205 БУШЛІВ З АКРА.

На фармі провінціональної рільничої школи в Олдс, Алберта, Канада, на однім акрі вродилося 105 бушлів пшениці. Один акер вівса видав 205 бушлів. На 25 акрах ячменю вродилось 1890 бушлів.

Сей урожай зачисляють до незвичайного.

Побіда Чехів у виборах до Ради Ліги Народів. — Польський кандидат провалився

З Женеви повідомляють, що висліди виборів до Ради Ліги Народів вибрані представники таких держав: Уруґвай 40 голосів, Бразилія 44, Бельгія 32, Швеція 31, Чехословаччина 30, Еспанія 30. Польща одержала 17 голосів.

ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНА ЗАКЛЮЧУЄ ВІЙСКОВЕ ПОРОЗУМІННЄ З ФРАНЦІЄЮ ПРОТИ НІМЕЧЧИНИ

ПАРИЖ, 19. жовтня. — Президент Чехо-Словаччини, Тома Г. Масарик, нині приглядався маневрам французької піхоти, кінноти, артилерії і тенків.

Вчасі маневрів кружляли французькі і чеські військові літаки.

Вчасі сих маневрів, які були вправами проти Німеччини, Французи вперве вживали нових тенків із скорострілами і далекосяжними легкими гарматами.

Вернувшися з маневрів, президент Масарик мав у Парижі довшу розмову з чеським міністром закордонних справ, д-ром Едвардом Бенешем, котрий тут був від двох днів і відбував конференції з премієром Пуанкаре і другими членами французького кабінету.

В тутешніх політичних кругах заявляють, що метою і вислідом гостини президента Масарика у Франції було заключеннє французько-чеського порозуміння, яке в подробицях має бути злаждене французьким премієром і чеським міністром закордонних справ.

Кромі того французьке правительство згодилось віддати Чехо-Словаччині частину кредиту, яку Франція віддала до диспозиції „малій антенті" (Чехо-Словаччині, Румунії і Юго-Славії) та Польщі. Сей кредит в цілости виносить 1,200,000,000 франків. З тої суми чеському правительству признано 250,000,000 франків на закупно товарів (воєнних матеріялів). Такусаму суму признано Румунії; Сербії признано 300,000,000 франків, а Польщі 400,000,000 франків.

По конференції з членами французького кабінету президент Масарик виїхав до Брукселі, столиці Бельгії, на конференцію з бельгійським премієром Тенісом, заграничним міністром Жаспаром і королем Албертом.

Порозуміннє між Чехо-Словаччиною і Францією, а евентуально також і між Чехо-Словаччиною і Бельгією безперечно має характер військовий і звернене проти Німеччини.

НІМЕЦЬКИЙ КАНЦЛЄР ВИПОВІДАЄ ВІЙНУ ФРАНЦУСЬКОМУ ПРЕМІЄРОВИ

БЕРЛІН, 19. жовтня. — Канцлер Штреземан виповів війну французькому премієрови Пуанкаре.

Він заявив нині, що Німеччина не буде платити Франції відшкодовання та що вона готова зірвати всякі переговори у справі воєнних відшкодовань.

Далі він заявив, що німецьке правительство знає цілі Франції у відношенню до Німеччини. Вона, казав канцлер, хоче розбити Німеччину на части і в той спосіб знищити німецьку державу.

ТЯЖКА СПРАВА ДЛЯ ФРАНЦУСЬКИХ НАЇЗНИКІВ В РУРЩИНІ

БЕРЛІН, 19. жовтня. — Німецький промисловий магнат і голова углевої і зелізної корпорації, Фріц Тіссен, відповів командантови французької окупаційної армії в Рурщині, ґенералови Деґутови, що він не може доставляти продуктів Франції без заплати.

Він заявив, що мусить мати збут, аби вести бизнес; інакше, він буде змушений замкнути копальні і заводи.

485 ІРЛЯНДСЬКИХ РЕПУБЛИКАНЦІВ НА ГОЛОДОВОМУ СТРАЙКУ В ТЮРМІ

ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 17. жовтня. — Тут відбувається зїзд партії „шин-фейнерів" (независимців), в якому бере участь богато делеґатів з усього краю.

Нині бесідники на зїзді головно займалися справою увязнених републиканців, які тепер є на голодовому страйку. Загалом всіх їх страйкує 485 вязнів в тюрмі Мавнтджой.

Бесідники заявляли, що стан страйкуючих дуже поважний, бо богато з тих політичних вязнів сидить в тюрмі вже по 12 місяців і без того підупало на силах.

Вони боятся, що коли не найдеться який спосіб заради, то страйкуючі помруть в тюрмі голодовою смертю.

Шин-фейнери збираються гурмою під тюрмою і моляться там та співають національні гимни.

ФРАНЦУСЬКИЙ НАФТОВИЙ ТРОСТ

ПАРИЖ, 19. жовтня. — Франція орґанізує велику компанію, яка має обєднати всі французькі нафтові інтереси.

Сей трост буде під контролею французького правительства. До нього імовірно належати-муть також французькі нафтові інтереси в Туреччині.

ТРОЦЬКИЙ ХОРИЙ НА РАКА

БЕРЛІН, 15. жовтня. — Тутешні часописі подають відомість з Москви, що большевицький міністер війни Леон Троцький хорий на рака в жолудку.

Большевицький уряд візвав звісного німецького лікаря-оператора д-ра Фердинанда Заверфаха з Мінхен.

Др. Заверфах, як кажуть, полетів уже до Москви літаком.

ТВОРИ ШЕКСПІРА ПРИЗНАЮТЬ ШЕКСПІРОВИ

ЛОНДОН, 19. жовтня. — Урядовці Британського Музею відкинули рукопись найславнійшого англійського письменника Вилиєма Шекспіра на 147 рядків.

Ся рукопись, яка містить частинку одного з його творів, доказує, що Шекспір був автором своїх творів і тимсамим закінчується спір про авторство, яке деякі приписували також Бейконови.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial-Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тлл. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

1 ДОЛЯР ДЛЯ ПРОСВІТИ У ЛЬВОВІ

Член львівської Просвіти з Америки і Канади платить ОДНОГО ДОЛЯРА РІЧНОЇ ВКЛАДКИ. За се дістає грамоту і книжочки.

Але сей доляр має в Галичині таку силу, що за нього можна ще й побільшити і розширити просвітну роботу в старому краю, але, розуміється, тільки тоді, як з Америки прийдуть ТИСЯЧІ ЧЛЕНІВ з однодоляровою вкладкою.

Нині лях іде проти української культури пруськими і московсько-царськими способами. Хоче її силою знищити. Хоче по українських селах насадити польщину — з польською мовою, піснями, літературою, театрами, школою, церквою і т. д.

На сильнійший похід треба сильнійшого відпору.

А силу український відпір в Галичині може дістати лише з Америки — в долярах.

Тож збираймо ту силу і посилаймо до Львова. . . . .

Кождий з нас може післати одного доляра з Америки в листі: Адреса: **Tovarystvo Prosvita, Lviv (Lemberg), Rynok 10.**

А ще ліпше збирати більше членів і разом відсилати гроші для Просвіти через Земельний Банк Гіпотечний у Львові. Адреса: **Zemelnyj Bank Hipotecznyj, Lviv (Lemberg), Pidvale 7.**

Тож беріться, Громадяни і Громадянки, до праці (кождий з нас) і пишім до ґазети, які ви осягнули успіхи.

ОСТАННІ ХВИЛІ СТРАЧЕНИХ ЛЯХАМИ УКРАЇНЦІВ

(Наглий суд в Золочеві).

Розстріляний в четвер 21. м. м. на вязничному подвірю в Золочеві ІЛЬКО СКОЧИЛЯС, літ 23, парубок з Метенова, пов. Зборів, МИКОЛА КОВАЛЬ, літ 24, парубок зі Славної, і ОЛЕКСА ПАВЛИШИН, літ 29, коваль, нежонатий — із Золочева, заховались перед смертю зовсім спокійно. Останні години провели в товаристві рідні і оборонців д-ра Ст. Барана, д-ра Льва Ганкевича і д-ра Хоминського. В тюрмі розлягалися зойки і плач рідні засуджених на смерть. Ілько Скочиляс попросив о папір і написав перед смертю три листи.

Перший лист, адресований до батька Прокопа Скочиляса, котрий до тюрми дістався вже по написанню листа, звучить:

> Дорогі Родичі.
>
> З нинішним послідним днем пращаю Вас Дорога Родино і Ви Дорогі Братя і сестри і Ви пане докторе Баран і взагалі всі знакомі. Я гину смертю Вам відомою, смерть для мене не страшна а чесна бо гину за український нарід і українську державу. З послідним словом пращаюсь з Вами — Ваш син Ілія Скочиляс. — Золочівська тюрма дня 21/9 1923".

Другий лист, адресований до Анни Куликівної, сільської дівчини в Фапківцях коло Зборова, з якою Скочиляс мав невдовзі женитися, звучить:

> Дорога Анно. Пращаюсь з Тобою з нинішним послідним днем, до котрого я Тебе не забув і любив без ограничення. Смерть моя Тобі відома бо гину за український нарід. Пращаю Тебе — Твій Ілія Скочиляс. — Золочівська тюрма 21/9 1923".

Третій лист, адресований до знакомих, з котрими засуджений жив блище звучить:

> Дорогі Знакомі. Ви Омеляни і Ти Олю і Ти Ганю і Ви Марусю і Ти Филипе і Ти Городна Марусю і взагалі всі, працаюся з Вами послідної хвилі своїми послідними перед смертю словами. Ваш знакомий Ілія Скочиляс. — Золочівська тюрма 21/9 1923".

В розмові з д-ром Бараном просив його переказати до Метенова до господаря Скоробогатого і инших знакомих, щоби довели до кінця розпочате ним (Скочилясом)) діло введення в життя читальні „Просвіти" в Метенові.

Справою народньої освіти Скочиляс цікавився і других старався гуртувати і освічувати. Робив він взагалі враження дуже інтеліґентного, небуденного сільського парубка з високо розвиненим почуттєм національної свідомости.

Він сам станув на чолі цього гуртка, серед якого мав безоглядний послух. В розмові з д-ром Ст. Бараном перед розстрілом Скочиляс сказав, що не тяжко йому вмирати, бо сповнив свій обовязок для України. Він сам думає, що терором, нищеннем противника у всякий спосіб скорше здобудеться українську державу.

Рівнож інтеліґентно представлявся і ПАВЛИШИН, котрий скінчив промислову школу в Тернополі. Був свідомим Українцем і вступив в терористичний гурток. Був в 1920 р. членом Міщанського Брацтва в Тернополі і аматорського кружка при ньому. Вже йдучи на смерть, просив д-ра Ст. Барана передати від нього поздоровлення членам Міщаського Брацтва в Тернополі.

Всі засуджені на смерть розцілувалися з оборонцями і сміло пійшли на смерть. Вони згинули зі словами: „ГИНУ ЗА УКРАЇНСЬКИЙ НАРІД І УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ НА УКРАЇНСЬКІЙ ЗЕМЛІ". Ці голосно висказані слова і геройська постава засуджених у хвилі смерти зробила велике враження навіть на присутних при екзекуції польських урядовців. Натомісць польська публика, дуже численно зібрана на валах, що окружають місце страчення, слова засуджених приняла сміхом і по кождій екзекуції ревіла з радости. Робили се навіть капелюшові польські пані і панни. Се страшне здичіння. Се перед маєстатом смерти, що реве з радости на вид смерти Гайдамаки, змусило навіть прокуратора Блонського заборонити вияви радости під загрозою примусового усунення публики. Та нічого не помогло.

ПРАГА—КУЛЬТУРНИЙ ЦЕНТР СЛАВЯНСТВА.

(З львівського „Діла").

З трох славянських держав, з яких дві воскресли на румовищах старої Европи, а одна: Югославія завдяки світовій війні зєдинила всі свої національні території, найменша з них: Чехословаччина — вибилася на чоло славянського світа. Мимо свойого непригожого ґеоґрафічного становища, мимо тяжких до розвязання внутрішних проблємів — Чехословаччина потрафила видобути зі себе кольосальну скількість енерґії, такту, орґанізоційного хисту і державнотворчого таланту, щоби впоратися, здавалося би, з непоборимими труднощами.

Сьогодня, мимо економічного розвалу в сусідних державах, Чехословаччина являється оазою серед моря економічної та фінансової руїни в центральній і східній Европі: її фінанси тут найбільш упорядковані, її економічне життя найменш загрожене. І хоча Чехословаччина має до розвязки цілу низку внутрішних політичних проблємів, між ними — й поважні національні, внутрішне життя держави далеке від конвульсійних судорогів a la Польща. Всі ці життеві справи внутрішного здоровля держави чехословацькі державні мужі потрафили поставити на шлях постепенної розвязки, здобуваючи довіря до себе і серед своїх політичних противників між Чехами, здобуваючи довіря і серед національних меншостей.

Чехословаччина в дуже короткім часі після здобуття незалежности зєднала собі публичну опінію Европи. На її адресу ніхто не підносив сумнівів сезоновости, як це прим. мало й має місце у відношенню до Польщі.

Все це завдячує Чехословаччина виробленості і досвідови, які винесли Чехи з довголітної боротьби з німецьким заливом. Розвал Австрії застав Чехів підготованими до оборони і розбудови своєї державности. Чехи підмітили позитивні риси ворога, здаючи собі справу з неґативних рисів методів володіння старої Австрії та Німеччини.

Відродження чехословацької державности тісно звязане з діяльністю Масарика і Бенеша. Масарик відіграв епохальну ролю в лідготуванню своєї суспільности на зустріч переломової хвилі. Яко такий являється духовим батьком молодої ґенерації. Бенеш в ролі найблизшого співробітника Масарика підчас війни виробився на одну з найчільнійших постатей в політичному світі повоєнної Европи. І ці два державні мужі потрафили не тільки опанувати ситуацію внутрі держави та утвердити її авторітет в Европі. Подуманою на далеку мету політикою зробили вони з Праги промінюючий центр цілого славянства. Сьогодня Прага—провідником малої антанти, отже з нею тісно звязана Югославія, сьогодня в сторону Праги звернена увага Росіян, Українців і Білорусинів.

Наслідком великої революції на сході Европи поза межами б. російської імперії опинилася величезна маса еміґрантів, головним чином інтеліґенції. Масарик і Бенеш, йдучи за пануючим настроєм своєї суспільности, створили притягаючи центри для культурної праці цеї еміґрації. Отворили для неї не тільки гостинні двері своїх високих шкіл, а й дали змогу оснувати в Чехословаччині високі українські й російські школи. В Чехословаччині скупчилися найкращі наукові сили українські й російські, до Чехословаччини поплинули тисячі студіюючої молоді. Чехи дали приют для культурної праці еміґрації і щедрою рукою стараються цю працю піддержати матеріяльно й морально.

З Чехословаччини вернуть домів численні кадри фаховців, які зробляться речниками тісного єднання своїх народів з народом чеським, що в чорну годину прийшов їм з помічю. Таким чином Чехи виховують собі піонірів своєї матеріяльної і духової культури.

Таким чином чеський народ навязує тривкий контакт зі Сходом. Цей контакт ще більш скріпиться після видужання Сходу.

Західно-українські землі — цей поміст між Чехословаччиною і Сходом — в сторону керманичів чехословацької держави почуваються до окремої вдячности: вони приютили нашу військову еміґрацію, вони дали змогу нашій молоді студіювати на високих школах в Чехословаччині.

Що більше! Оснували окремі українські високі школи. Який контраст: Чехословаччина і Польща! Польща, яка заганяє в підземелля українські приватні високі школи, яка на кождому кроці ставить нечувані перепони українській культурі, і Чехословаччина, яка для української еміґрації основує святині науки. І сьогодня є українські високі школи в центрах Радянської України і в Чехословаччині. Не маємо їх тільки на західно-українських землях, які опинилися під кормигою Польщі.

А. Падолист.

„ОСІННІ СНИ"

1.

З дерев пожовкнє листе впало —
— Вже одцвіло його життя,
І довго долі, як сміття,
Порохнавіючи лежало. . .

Сердитий віте рналетів,
Як одгук в лісі, загудів,
Пожовкле листя зняв із долу
Й поніс його в безмежне поле. . .

Так опадає тужко спів,
Коли нема уже снопів, —
Одне лиш перекотиполе. . .

І тільки погляд твій на мить
Пробе захмарену блакить
І сонце гляне в серце кволе. . .

2.

Високі гори, а на них
Пишалася трава шовкова. . .
З думками щасними, як сміх
Все мріяла про день майовий. . .

Ось несподівано мороз
Пробивсь на гори білосніжно,
Проспався на килимі пишно
Замісць краплин вечірніх рос. . .

Так доторкнуться мрії серця —
Воно раптовно обізветься, —
Мережить соняшні пісні, —

В ту мить твої бездонні очі
Його пробють стрілою ночі,
Щоб не клонилося весні. . .

3.

Карпати. . . серна. . . легко скаче,
За нею діти. . . Ліс у сні. . .
Спинилася. . . милує. . . плаче,
Украдуть в неї решту днів.

Вже надійшла холодна осінь,
Стрільці блукають по лісу,
Шалені кулі вже голосять
Скровавлюють життє красу. . .
Неначе серна — моє серце. . .
Весна, — воно радіє, бється
І щастем соняшно цвіте. . .

Надходить осінь. . . сумно, сумно, —
Неначе-б вже готують трумну
І похоронний дзвін гуде. . .

4.

В долині гір біжить ручай. . .
Бренить, бючися об камінне
І чутно хвилі шепотіння: —
— Чи скоро май? Чи скоро май?

Та дмухнуть холоди осінні,
Скують струмок без жалю в лід
І той тяжкий ледовий гніт
Вгамує срібне передзвінне. . .

Так в золоту, погожу осінь,
Як відлітають милі гості
Пригадую святу весну, —

Нараз обсядуть небо хмари
І співами вітри — бездатне
Розірвуть павутиння сну. . .

ДОПИСІ

ДІТРОЙТ, МИШ.

З селами й для селян!

Ой нема як рідна ненька, як наша, люба Україна! Кажуть люди, чогоб тужити, чогоб побиватись — прецінь в Америці добре. Правду маєте, незгірше нам в Америці живеться. Тут кождий сам собі паном і коли здоровлє та заробітки, нема що журитись про себе. Але всеж таки журба й туга їсть і спокою не дає відчуваючій українській душі. З одного боку туга за рідними сторонами, у яких всалашилися люті вороги, спокою не дає, а ще більше ниє серце, коли згадаєш у якому страшному положенню твій нарід.

Страшна світова війна! Кілько Українці погибло у ній, кілько стало калікам на ціле життє. А кілько безвинних жертв повисло на шибеницях, кілько замучено по тюрмах й таборах!

А від 1918 р. аж до тепер то вже настали для Українців такі страховища, що й у пеклі не видумаєш страшніщих мук.

Вище пять міліонів народу вигублено голодом! От і тепер прийшла страшна вістка, що більше ніж міліон українських дітий-сиріт скитається по українських степах — без одежі, без поживи, наче дикі звірята — заражені найстрашніщими хоробами!

От і тепер прийшла друга вість, що голод знова грозить Україні, бо знова большевики забрали поживу з українських сіл.

А в Галичині розстрілюють кати наших героїв! По криміналах засуджують найкращих людий.

Два відвічні вороги, два люті, смертні вороги українського народу, Москалі й Ляхи, подали собі руки, щоб вигубити до коріння наш рід.

А супроти тої страшної погрози, яка намагається знищити нас, як нарід — ні, не як нарід, а як щурів шкідливих — що ми робимо, що гадаємо зробити?

Пробували наші брати поставити молоду, воскресшу Україну на ноги — тай не зуміли. Не кажім, що тільки вороги винні, що не наша була сила. Ой треба було нашим провідникам подбати, щоб т усилу створити, ой треба було поружити українські народні маси зрозумілими кличами про селянську волю, про землю, про владу. Ой треба було дослухуватися до того, чого хочуть села і свої українські робітники та сповнити їх волю. Ой розійшлися верхи з низами, бо не було у верхах нікого із нашого споду, від наших основ! Ішла політика ріжними дорогами, а на свою, українську, не потрапила.

Хоч тепер, хоч вже пізно, бодай від нині ступім твердо на правдивий шлях. Поможім українському робучому народови по селах і містах. Поможім „хлопам" і робітникам, бо тільки у них є сила, яка може збудувати нам державу.

Через сільські читальні, спілки, школи, через українські ремісничі бурси і школи, через підпомогу тов-у „Просвіті", через підпиранне тих інституцій, які прямо стикаються з селом, через те поможемо ділу визволення України.

Наш віз застряг у болоті, з якого вийти важко. Але в українськім „хлопі" є тота підойма, що підійме віз і промостить твердий шлях для нашої віднови.

Не даймо нашим селянам впасти в зневіру і роспуку. Нехай знають, що американські брати прийдуть їм до помочі. Ця поміч повинна їм прийти до їх рук.

Політика нашої еміґрації повинна зміститися у цих словах: З нашими селами і для наших селян та робітників!

П. Л.

НЮАРК, Н. ДЖ.

Жіноче Віче в Нюарку, Н. Дж.

Єсли в яких містах є український народний рух, то Нюарк є одним з них. Віча тут відбуваються що кілька тижнів, а таке як наукові відчити, представлення, концерти, то це можна почути в нас що суботи і неділі. Одначе, на жаль сказати, таке як жіноче віче, це є рідкість. От уже рік минув, як в Нюарку жіноче віче відбулося.

Дня 30-го вересня, в Робітничій гали на Бікон вул. відбулося друге жіноче віче в справі несення помочи українським інвалідам і піддержування українських інституцій, як: школи, захоронки і пр. Віче скликало Українське Жіноче Запомогове Тов-о. Предсідателька того тов. д. Ю. Шустакевичева отворила віче і привитала в імени Тов-а численну публику. Відтак покликала д. М. Бучак на секретарку. В своїй короткій промові сказала про історію того Тов-а та ріжні трудности в веденню його. Дальше, висказала велику потребу несення помочи в старому краю, та заохочувала жіноцтво, щоби лучилося з цим товариством і через те причинилося в так взнеслій, гуманній праці. При кінци, предс. звернулася до мущин, щоби вони не були перешкодою, та не здержували своїх жінок від народної праці як це бувало до цего часу, а противно, щоби заохочували їх до активности в згаданім товаристві.

На першого бесідника предс. покликала д-ра Л. Цегельського, котрий в своїй щирій промові між іншим сказав, що, хотяй кажуть що в Америці є 1,000,000 Українців, то на ділі їх є о много меньше, бо жіноцтво требаби виключити, котре до цеї пори майже не брало жадної участи в народній праці. Єслиби наше жіноцтво було брало чинну участь в народнім життю, то число Українців і значіння їхньої праці до сего часу булоб подвоєне. Дальше, бесідник порівнював наше жіноцтво з польським, чеським і пр. вказуючи, що наші жінки в народній роботі стоять о много нище, а головно звертав увагу на чеських жінок, котрі показали на своїх сокільських здвигах їхню солідарність, енерґічність і карність. Дальше, також, що до нашої втрати Львова причинилися кілька тисяч польських жінок. Одначе, треба розуміти, що і наше жіноцтво робило о скільки могло, і булоби зробило більше в Галичині, одначе знаходилося в таких обставинах, що не могло. Приміром: лише за се, що подавали інтернованим українським жовнірам воду і хліб, наражувалися на польську тюрму а навіть на смерть, бо часто Поляки заколювали їх баґнетами на місци. Відтак говорив бесідник про теперішне страшне положення наших інвалідів, котрі віддалися суворій судьбі, бо потратили очи, руки ноги і пр. а все те за визволення рідного краю. Тепер є так в тім „справедливім жондзе", що німецьким, російським і другим інвалідам світової війни дають пенсію, а українським нічого. Отже тепер нашою великою повинностию є нести їм поміч. Відтак шановний референт згадав про велику потребу українських захоронок для дітей, бо наші жінки виходячи до праці а не маючи таких захоронок, змушені вести своїх дітей до польських, де учать їх в польському дусі про Кракуса, Ванду, Костюшка і пр. місто вчити їх про наших князів, козаків і других наших героїв. Отже нам конче треба українських захоронок, деби діти училися про Україну в українськім дусі. Це є великої ваги і над тим жінки повинні попрацювати, щоби наше покоління виховувалося на чесних, свідомих Українців. Місце на такий дім вже купили у Львові за $1,000 за помочію жіночого Тов-а з Ню Йорку. Тепер є черга на нас в Нюарку і других містах помочи поставити цей дім захоронки. При кінци, желав жінкам успіхів в їхній так важній і трудній праці, і закликав всіх до солідарности і праці у визволенню з ярма нашого рідного краю. По закінченню промови бесідника обсипали грімкими оплесками.

Тепер предс. покликала добр. Варніцку, щоби прочитала річне справозданя. В справозданню треба підчеркнути, що Тов. ріжними своїми працями зібрало в протягу року на добродійні цили $700,00. Гроші вислали інвалідам, на рідну школу, піддержку бідних українських студентів і хорій писменниці О. Кобилянській.

Другим бесідником був І. Базяк, котрий тому чотири місяці приїхав з Великої України. Він сказав, що його тішить це, що тут Українці хотяй між чужинцями, а не забувають про потреби своєї рідної вітчини. Казав, що там на Придніпрянській Україні теж як мущини так і жіноцтво працюють для визволення України з большевицько-московського ярма. Переказав, про боротьбу яку ведуть українські селяни і робітники з російськими комісарями і заохотив жінок до дальшої праці до несення помочи тим котрі ведуть ту боротьбу і тим котрі приготовлюються до неї.

На цім вічу зібрано $31,76, за що предс. в імени Тов-а щиро подякувала жертводавцям. На кінець заспівали народний гимн і розійшлись домів.

Марія Бучак,
секретарка.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ШКІЛЬНА НАРАДА У ЛЬВОВІ

Дня 23. вересня с. р. відбулися у Львові в салі Лисенка довірочні збори при участи 540 осіб переважно з кругів родичів. Нараду відкрив п. І. Ліщинський. До президії вибрано: пп Доманика, Бр. Яніва, Пшепюрського і Галяревича Юліяна. Реферат про стан українського шкільництва в краю й у Львові виголосив п. І. Ліщинський. Короткий зміст реферату:

Делеґат Польщі на Раді Союза Народів ц. р. в Женеві заявив, що Польща опікується українським шкільництвом в рівній мірі як і польським, що число українських шкіл у „Всходней Малопольсце" перевищає число польських і т. д. Те саме повторяє від часу до часу польська преса. Та на ділі є зовсім що иншого. В самім місті Львові число польських більше клясових народніх шкіл виносить 48, а українських шкіл є лище дві; одна видiлова мішана, поміщена в найгіршому будинку у Львові, де в білий день учиться дітвора при електричному світлі; друга чотиро-клясова дівоча й хлопяча школа вправ, в котрій закрито в послідних днях першу хлопячу клясу мимо цего, що школа ця істнує вже 45 літ. Коли останній польський урядовий перепис, від якого українське населення ухилилося, виказує 19 проц. українського населення, відсоток українських державних народніх шкіл виносить число 1 (один).

Ще гірше представляється відсоток українських кляс. При всіх польських школах є надетатові кляси, коли при українських школах нема ні одної паралельки.

Мало що ліпше мається справа зі шкільництвом в повіті, де відсоток українських кляс доходить заледви числа 15. Не ліпше мається справа на полі середнього шкілництва. Так у Львові як і в цілому краю нема ніодної української фахової школи.

У львівському повіті перемінила польська влада багато українських кляс з австрійських часів на польські, нпр. у Винниках, Завадові. Так виглядає опіка польської влади над шкільництвом українського населення.

Коли застановимося над цим, як виглядають нині українські школи і який їх характер, то дійдемо до фатальних висновків. За час польської влади обсаджено українські школи по більшій части польськими учительськими силами; заведено внутрішне урядування в польській мові; накинено українським школам варшавські наукові пляни, приладжені виключно для польських шкіл, згідно з якими більшу половину часу призначується науці польської мови, граматики, історії, ґеоґрафії, життя польського люду, національних польських пісень, отже всего того, без чого наша дитина зовсім може обійтися. Українська школа стратила через це характер рідної школи.

Обговоривши свіжі факти нищення української школи, як нпр. знесення хлопячого відділу в учительскім семинарі у Львові і Перемишлі коли в польських семинарах такі рівнорядні відділи істнують; закриття першої кляси в хлопячій школі вправ, піддав референт Зборам під дискусію ряд резолюцій.

По оживленій дискусії принято резолюції, в яких запротестовано проти:

1) позбавлення українського населення впливу на своє шкільництво;

2) переводженої переміни в школах українських громад української викладної мови на польську;

3) ставлення найріжнороднійших перешкод в оснуванню приватних шкіл;

4) переношення українського учительства до західних повітів Польщі і непринимання свіжих учительських сил;

5) скасування мужеських відділів при обох учительських ніби українських семинаріях на цілу Польщу, це є у Львові і Перемишлі;

6) переповнення програмів навчання в українських школах відомостями, що торкаються знання польської історії, мови, ґеоґрафії та других предметів;

7) посягання польською шкільною владою на вікову історичну назву українського народа;

8) вводження внутрішного польського урядування в українських щколах;

9) незаконного накидування шкільними повітовими інспекторами обовязку навчання польської мови в українських школах жує в другому році науки;

10) переміни українських семинарій, яких в цілій Польщі є лише два, на утраквістичні;

11) знесення першої кляси хлопячої школи вправ у Львові;

12) приміщення української школи ім. Шашкевича в найгіршому будинку у Львові;

13) перетягання при помочі приватних орґанізацій української шкільної дітвори у Львові і на провінції на латинський обряд.

В осібних резолюціях ухвалено домагання до шкільних властей і управи міста Львова заснувати для українського населення міста Львова відповідну до його проценту скількість українських народніх середних і фахових шкіл і зазив до українського населення міста Львова всесторонно заопікуватися українською школою.

По ухваленню резолюцій увійшов на салю комісар поліції Казимір Фалькевич і, не подаючи причини, розвязав нараду. Зараз увійшла на салю поліція і розпочала своє урядування.

По Зборах вислала президія до президента міністрів Вітоса депешу слідуючого змісту: Українське громадянство міста Львова, зібране на зобрах 23. вересня, протестує проти зарядження міністра Гломбінського закрити першу клясу мужеську школи вправ. — Президія зборів: Доманик, Янів.

Ухвалені резолюції вислано президії міністрів і Українському Клюбови у Варшаві.

(„Діло").

ПОЛЯКИ ПРОТИ СЕНАТОРКИ ЛЕВЧАНІВСЬКОЇ.

До президії польського сенату від варшавської прокураторії вплинуло домаганне видачі судови сенаторки пані О. Левчанівської, яку варшавська прокураторія обвинувачує по ст. ст. 124 і 129 кар. код. Річ в тім, що на фіночому конґресі, який відбувся минулого мая в Римі, і на якому між представницями українського жіноцтва була сенаторка Левчанівська, — українські представниці поширювали брошуру, зладжену в мовах англійській і французькій, у якій між іншим — змальовано становище українського народу під Польщею. Всій книжечці українські представниці рпосять жіноцтво цивілізованого світа відповідний вплив на міродатні чинники світової політики і допомогу для українського народу. В цій брошурі уміщено підпис і пані Левчанівської яко делеґатки на на конґрес.

Польським делеґаткам на конґресі, що були свідками великого заінтересовання брошурою, прийшлось пережити хвилини дуже неприємні. Вернувшись домів, вони зробили донос на сенаторку Левчанівську. Насамперед сенаторка Шебеко, як була в числі польських делеґаток в Римі, радила пані Лечаківській умістити в пресі "відповідне спростованне". За такою порадою пані Левчанівська, не пійшла. Потім появилася у варшавській польській ґазеті "Курєр Поранни" проти пані Левчанівської відповідна стаття з обвинуваченнем в протидержавній аґітації другої польскої діячки п. Целіцької, а тепер взялась за цю справу сама вже польська прокуратура.

Реґулямінова комісія сенату, до якої вплинула справа про видачу пані Левчанівської на засіданню 27. вересня доручила сенаторови Балінському зреферувати після належного вистудіитання цю справу на черговому засіданню комісії.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ НА ЕМІҐРАЦІЇ.

З нагоди побуту сенаторки Левчанівської в Подєбрадах, на зїзді "Інтерн. жіночої Ліґи мира і свободи", — витала її українська колоьнія з Подебрад 24. серпня. В імени чисельно зібраної публики повитав п. сенаторку проф. Біднов та представник студентства. Сенаторка Левчанівська поінформувала присутних про теперішне положення на Волині і инших північно-західних українських землях та про діяльність української парляментарної репрезентації. По її рефераті, на пропозицію судентства, переведено між присутними збірку на український захист в Ковлі.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ЧОРНІ ДІЯМАНТИ

РОМАН В ПЯТИ ТОМАХ

МАВРА ЙОКАЯ.

(Переклад з мадярського)

ТОМ ПЯТИЙ.

(88)

Заповіт Грека.

Бондаварські акції стояли вже на шестидесяти понад парі і здавалось, що вони все ще моглиб підніматись.

Але пану Чанті всеж було вже досить і дотеперішнього зиску.

Забогато є забогато. Навіть доброго забогато не добре. Не треба бути ненаситним! Шістьдесять тисяч ґульденів в рік за ніщо, то цілком добрий зиск.

А потім — по правді сказати — це досить велика мука, коли хтось цілий рік позбавлений втіхи, бачити свою пивницю повною карбованого золота і срібла. Хтось мусить лише випробувати муку лягати з свідомістю, що він спить не на талєрах!

Тепер він твердо рішив, не зважаючи на всі вмовлення пана Шпіцгазе, передати свої акції невеликими дозами хорим людям на біржі. Най вони бідні поздоровіють від цього.

Від якогось часу курс і так спинився. Він призвичаївся бачити в показчику курсів стереотипну цифру „Бондавар 60 понад парі".

Отже одного гарного ранку, якраз коли пан Чанта встав з рішенням післати свої акції до Відня, він пійшов до каварні, взяв першу вільну часопись і почав читати розуміється ззаду, де були подані біржові телеґрами.

Перше, що він побачив, був дрібно надрукований рядок: „Бондавар: 60 нище парі."

О, це друкарська помилка, а до тогож велика! Ґазетяр був пяний, коли він дав надрукувати це. Цього поганця треба замкнути! Коли у Відні є ще поліція, а в монархії справедливість, то цьому негіднику, який порушує публичний спокій такими жахливими відомостями, напевно одягнуть кайдани! Коли це не порушення публичного спокою, то я не знаю, чи иньшим можна це назвати.

Але тоді він переглянув по черзі також иньші часописі і побачив, що цього дня всі ґазетярі з дивною одностайністю так понапивались, що не могли відріжнити „нище парі" і „понад парі".

Цеж не було першого квітня, що вони так пожартували.

Він гадав, що тут мусить бути якесь велике непорозуміння і зараз-же запитав телеґрафічно Шпіцгазе, що сталося.

Його депеша розминулась з депешою Шпіцгазе; той зателеґрафував йому ще раніше: „Велике нещастя; копальня горить; велика паніка; акції 60 нище парі! — все продати!"

Пан Чанта не тямив себе.

„Най його чорт візьме!" кляв він. „Все продати! шістьдесять нище парі! шістьдесять тисяч ґульденів втрати! Тепер вже справді: де шворка! де цвях, щоб повіситися на нім! Шість бочок срібла пропало! Я когось забю! Я когось зїм! Я їду до Відня! Я розкидаю Відень як комашник, коли мені не повернуть мого срібла! Я вивіз своє срібло не для того, щоб воно полишилося там!"

Він лютував як скажений буйвол, викинув всі акції з шафи і товк їх чоботами.

„Ви падлюки! Ви негідники! Ви папірові жебраки! Ви хочете пожерти мені шістьдесять тисяч ґульденів сріблом? Я вас розірву! Я вам виріжу своє срібло з тіла! Я вас забю! Я вас розтопчу!"

Перекидаючи акції він натрапив на документ.

„Але дивись! Чого я скаженію як замкнутий дурень! Хиба мені діється якась шкода! Я не втрачаю ані на ніготь. Тут-же лист мого молодого приятеля! Як добре, що я не віддав його назад. Тут він обовязується, коли-будь перебрати від мене тисячу штук акцій альпарі. Як розважно зробив я, що не розпалив собі люльки цим документом! Я поцілував би себе за те, що я був такий обережний. О мій милий розум! Мій обережний ніс! Тепер я покритий цим листом. Про мене най паде хоч камінний дощ; мене закриває цей лист."

По цім він поклав акції і дорогий лист до вогнетривалої каси назад і був цілком втішений.

Він зараз сів і написав до Парижу своюому милому молодому приятелю, тамошня адреса якого у нього була зазначена; він жадає від нього з всею ввічливістю, з огляду на те, що справи стоять так, післати когось, щоб він перебрав його акції; він готовий навіть зробити йому послугу, передати десь особисто акції, най він лише повідомить його, хто і де їх оплатить. Що до процентів за цей час, то їх вже дасться вирівнати.

На цей лист він цілий тиждень не мав відповіди. Ну, від міста Х до Парижу не близько.

Цього тижня він що дня одержував ранком і в полудне депеши від Шпіцгазе, який настоював, щоб він продав акції, бо вони сильно падають. Вони падають що-дня о десять ґульденів. Останнього дня цього тижня вони коштували лише 80 фльоринів і були навіть тоді „кволі". Контрміна здобула страшенно багато терену.

На всі ці тел;грами пан Чанта не рушив і пальцем.

„Говори собі! Про мене най тобі пороблятся болячки на пальцях від писання телеґрам. Про мене най ростуть ваші акції вглиб як жовті бураки, про мене най наступного тижня дають ще сто ґульденів тому, який перебере з християнської любови одну з цих акцій! Я не маю жадних акцій. На що я потрібую ваші папери! Вони ваші! Заберіть їх собі. Я хочу мати назад своє срібло. Я тримаю вас за чуприну."

І при цім він ходив що-дня до каварні і показував, що він зовсім не зле настроений. Його настрій зовсім не був захмарений. Що иньшому болить, про те най иньший і голосить. Але коли він на восьмий день прочитав в ранішній часописі паризьку телеґраму, що шеф фірми Каульман, пан Фелікс, втік і полишив масу непокритих боргів, а потім телеґраму з Кале, що Каульман тікаючи вискочив з поспішного потягу і зломив собі шию — тоді пан Чанта мало не дістав удару.

Він зараз-же зателеґрафував Шпіцгазе, щоб той продав всі його акції, коли їх візьмуть, негайно по 80 фльоринів; коли їх не візьмуть і дешевше, він повинен позбутися їх за всяку ціну.

На це Шпіцгазе йому відповів: „Тепер вже запізно! Курс стоїть на семидесяти. І то лише номінально. Є лише продавці, але нема покупців. Копальня пропала, залізниця пропала! Все пропало. Чому ви не віддали їх перед тижнем, як я радив вам! Тепер ви можете палити свої акції і пекти на них жолуді!"

„Це мій кінець!" скрикнув пан Чанта; „я йду до дому, ляжу і умру. Я не можу жити далі. Було-б занадто по дурному, жити ще три дні."

Він попращався з усіми своїми знайомими. Най вони не бояться, що він заподіє собі щось злого; він умре сам по собі — від туги, так як звичайно вмирають від хороби.

Коли людина вмирає від зимного протягу, від проковтнутого поганого кавалку і від заразливого подиху — як-же вона може не вмерти від болю по такій втраті?

Двіста тисяч ґульденів втрачені!

Гарно впорядковані, заховані в бочках, зміняні на талери двіста тисяч ґульденів ґотівкою!

Не лише так собі видумані, намальовані на папері ґульдени, сьогодня червоні, завтра зелені, але справжні, дзвінкі, з срібла вибиті ґульдени, які і по тисячі років будуть ще грішми!

Вони пропали!

Пан Чанта дав милосердним душам відвести себе додому. Сам він ні за що в світі не потрапив би додому. Він стукав би у ворота всіх будинків по цілій вулиці і питав би, чи не живе він тут.

Люде гадалиб, що він брав участь в якійсь великій забаві і забагато випив.

Прийшовши додому він дав звести себе ще раз до пивниці, щоб подивитися ще раз живими очима, чи справді вже нема його наповнених сріблом бочок!

Їх нема більш тут! жадної вже нема! Той хитрий віденський розбишака звабив їх всі до останньої.

О! Чому він лише раз зломив собі шию! Чому він не мав стількиший, скільки бочок було викочено звідси на його жадання!

Як гарно лежали вони тут, як гарно впорядковані! Двадцятки, тут ґульдени, тут державні талери, тут коронові талери!

Якіж гарні гроші срібло, які справжні гроші! Королі можуть валитися з своїх тронів, революції можуть бути подавлені, а срібні гроші лишаються. Най німецькі, най угорські потенти диктують закони — срібним грошам вони не мають чого наказувати. І це гарні гроші, ці справжні гроші дав він звабити з своєї пивниці! З цеї певної пивниці, до якої не міг вломитись жадний розбишака, бо одним надавленнем можна було наповнити водою цілу просторінь.

„Пустіть воду до пивниці!" скрикнув капіталіст хрипким голосом, не тямлючи себе; „наповніть пивницю водою, щоб злодій втопився."

Але тепер це розуміється запізно!

Він мусів би раніше пустити воду до пивниці, коли ще бочки були там; тодіб їх власник самий не міг би доторкнутися до них. Тоді вони булиб і тепер ще тут — двадцятки гарно покриті зеленою иржою — талєри білі і чисті. Тепер тут крячуть жаби і кричать: „Дурень, дурень, дурень!"

Пан Чанта дав роздягнути себе і покласти до ліжка.

Він сказав покликати священика, висповідався і приняв святе причастя.

Потім він сказав покликати членів маґістрату і склав свій заповіт.

Він дав зарядження відносно своїх світських дібр.

Він мав ще великий маєток. Але що з того, коли пропала основа, побідні трофеї, срібло?

Свої будинки, цілий фронт вулиці він заповів порожній церкві, до якої ніхто більш не ходив, на порозі якої між камінням рости-ме трава, і в дворі якої маленькі ґімназіясти що четверга по обіді грати-муть в мяча.

Але ця церква всеж мусить мати свого священика, свого паламаря і свого дзвонаря.

Священик має читати месси, дзвонар мусить сіпати за дзвони, а паламар повинен що-дня відчиняти двері, як в той час, коли ще сотки людей входили до середини скрізь розчинені двері церкви: чоловіки з гарними срібними ґудзиками і жінки з довгими шовковими шлейфами, які всі не полишили жадних нащадків на землі.

Ця церква має проголошувати про те, що вони були.

А сусідній дім мусить перейти назад у власність вдови, останньої доньки останнього Грека в місті, від якої він колись купив його при судовім акціоні.

А тому, що він колись давно мав з нею спір, який може рішити лише Бог, спір відносно одного паперу, який сьогодня був богато вартий, а завтра нічого: то він полишив їй і її сину купу безвартних, проклятих паперів, що звуться „Бондаварськими акціями" і спричинюють тепер його смерть. Вони повинні володіти цими паперами. Коли вкладене в них майно пропаде, то най воно пропаде їм; колиж воно полишиться, то най вони мають з того користь.

Впорядкувавши свою земну власність, він запечатав заповіт і власноручно підписав його; він поділив свої останні срібні і золоті монети між знайомими і слугами; дзвонарю він сказав, щоб той зараз-же почав дзвонити і робив це тричі що дві години, коли хтось його питати-ме, по кім це дзвонять, то най він скаже, що старий Чанта вмер!

По цім він вислав всіх людей з своєї кімнати.

А наступного дня він був мертвий.

Він не вмер напрасною смертю.

Лише горе вбило його — він вмер так як може вмерти старий чоловік, бо його стара дружина вмерла, з якою він зістарівся — так, як може вмерти людина, що має сильну волю і сказавши раз, що він не лишить тут, вміє пійти туди.

(Дальше буде).

ВАСИЛЬ ПАЧОВСЬКИЙ.

ДЕРЖАВА АБО СМЕРТЬ.

(Третя пісня „Дума про Івана Безрідного“ 1)

О, стягу наш рідний, красками всім очи чаруєш,
Як небо блакитне тай жовті пшеничні поля!
Що літа в безкраю земель України царюєш:
Там море синіє, а там золотіє земля...
Колись лопотів ти орлом над полками Романа,
Від моря до моря літав на черлених щитах —
На порох тер Угрів і Литву і Польщу і хана,
Европі сіяв, як держави найбільшої стяг!
А нині, як прапор народній ти вєшся в неволі
З народом, що бється з темниці братерства Славян!...
Підняв тебе в ранах з кровавого поля до волі,
До чину, до слави, до звізд в авреолі Іван...
Тепер наше гасло: Держава, або кара смерти!

З півночі в Гостиниці в трицятій семій кімнаті
Шістьох снує плян: черновецький 2) захопити полк,
Розбить в нім супровідний курінь команди на чаті...
Рішились: Що буде, то буде! — і кождий замовк.
І дивляться всі на годинник. А з голови думи
Літають, кружляють, ридають над рідним селом...
І стали усі мовчаливі з грізної задуми,
І кождому хмара засіла над ясним чолом...
Іван кинув слово: „Як тяжко той час переходить —
Волю я різню!... „Всі мовчать — лічать хвилі годин...
Бе третя! Зірвалися всі — Мартинець верховодить:
— „Вперед! До тепер то слова, а тепер прийде чин!
Тепер наше гасло: Держава, або кара смерти!“

І вийшли. Ідуть сонним містом до пошти. На краю
З шинку вийшла гурма: — На гак Україне! — кричить.
Вони зачаїлись: чи бити, чи лисом проскочити в сю зграю?
Як спізняться в чині, усе стрімголов полетить!
Надумали підступ, під пахи взялися на брамі
І з пяна затяг Гушалевич: „ „Сензація, кіно то ґра 3)!“ “
Кричать їм Ляхи: — Віват 4) Польска! Панове, ви з нами!
Качки заганяють, гей-випили більше відра:
„ „Комісія ліквідацийна 5) нас чека з Кракова!“ “
— Комісія, браво! — зробили їм шпалер під рев.
Проскочили — йдуть серед глуші до парку без слова,
Слідять на сто кроків казарму у шумі дерев:
Тепер наше гасло: Держава, або кара смерти!

На двайцятьпять кроків кричить Мартинець вартовому:
— „Сейчас відчини ворота!“. Відчинив — перейшли.
Аж вибіг торвахкомандант 6): — „ „Ту не вольно нікому!“ “
Гукнув: — „Кажу так, має бути!“ — аж стіни гули.
„В нутрі вартовий хай чуває, а браму заперти!“
Все сповнено. — „Вахе антретен 7)“ — на варту гремить.
Узброєних трьох виступає. — „Під карою смерти
Нікого сюди не впускати, бо в місті кипить!!“ “
Зійшлись на подвірю. — „Я з Черським іду, арештую
Дижурного 8) там, а ви ждіть!“ — Взяли зброю — пішли.
Стоять без оружя і ждуть одну хвилю, другую —
І пяту, десяту літами, — та крила росли:
Тепер наше гасло: Держава, або кара смерти!

Під крилами смерти поручник Черевко жартує:
„ „ „Либонь не вони, а дижурний в тюрму їх запер —
Готуймось на Красне 9) тепер!“ “ “ Гушалевич вторує:
„ „А кулька у лоб — то не красне, що жде нас тепер!“ “
Бе три на четверту. Ні слиху — лиш варта все ходить,
А відгомін кроків лунає, то геть то назад!
Ще й Лях комендант, як шуліка, очима їх водить...
Замовкли бліді і стоять, якби ждав на них кат.
А глуша мов кулями дзвонить об стіни каміння,
Та черпають силу в Івана, що душі потряс —
Тепер він без жаху стояв наче велит з креміння,
Заклинський чув дзвін його серця, що бив як приказ:
Тепер наше гасло: Держава, або кара смерти!

Аж Лях комендант підступає з пістолем під глушу
І каже: — „ „Я спрочім панове, не знаю, хто ви!
Я мушу вас арештувати, відвести вас мушу!“ “
Черевко зір кинув від пят йому до голови.
Скричав, перебивши: „ „ „Десятник ви тут, чи повія?!“ “ “
А він спустив руку з пістолем блідий як папір.
„ „ „Я знаю, хто ви є! Я знаю, яка жде нас хрія!
В команді казали на вас уважати! Позір!!
— Мовчіть, обіцяли вам тисячів десять з рабунку!
От бачите, знаю про вас! Так, чи ні?! То мовчіть!
Гей хлопці! цугсфірер 10) з батярами став до вербунку —
„Антретен“ 11) всі штири і „фертіґ“ 12)! на нього зверніть!
Тепер наше гасло: Держава, або кара смерти!“ “ “

І в мить піднялися всі кріси чотири до ціли
І крик: „ „ „Руки вверх!“ “ “. Підняв — відняли револьвер.
Вістун вибігає. — „ „ „Дижурного вже розброїли,
А дроти усі з телефону зривають тепер!“ “ “
Вернули. Ввійшли в поготівле з Іваном у зброї;
Могучий на голос Черевко на „ „ „Авф! 13)“ “ “ закричав:
„ „ „Алярм! 14)“ “ “. Всі зірвались як стій серед тиші німої,
Хоч мак сій! — і слово за словом цідити почав:
„ „ „Голота у місті знялась касарні рабувати.
Команда велить: Українцями вдержати лад!
Аби Полякам не прийшлось свою кров проливати,
На право Українці — инші на ліво у ряд!
Тепер наше гасло: Держава, або кара смерти!“ “ “

У два ряди стали. Тоді показав револьвером:
„ „ „Сей ряд, що на ліво, зложити оруже на стіл!“ “ “
Сповнили приказ; а сим каже: „ „ „Булавний, двох з ґвером
На варту, а решта занести ту зброю на діл!“ “ “
Довершено. Полк цілий спав на горі як забитий,
Сотнями в комнатах на поді в чотири ряди.
До кождої вбіг старшина двома крісами критий
З пістолем і крикнув „Алярм“! — Мов лотоки води,
Зірвалися всі. Розділили їх так як в долині;
Українці всі в повній зброї сходили на збір,
Всі инші лишились в комнаті під вартою нині...
Українців триста Іван громом кличе: „Позір!“
Тепер наше гасло: Держава, або кара смерти!“

Земля дудонить, кінь біжить, впав у браму до війска
Приказ від команди. Черевко читає приказ
І крикнув. „ „ „О браття, дижурному польсько-австрійська
Команда на брата приказує вислати вас!
„ „ „Пятнацятий полк збунтувався і гимн наш співає —
То кажуть його усмирити вогнем і мечем!
Якби ми спізнилися хвилю, то кождий з вас знає,
Що мусівби нині стріляти на брата вогнем!
„ „ „А будь у нас своя держава — булиб ви на волі,
Не вішалиб шістьдесять тисяч наших голов,
Не гналиби кількасот тисяч упасти у полі;
У рідній державі шанується рідную кров!
Тепер наше гасло: Держава, або кара смерти!

„ „ „За кров нашу Австрія нами торгує з Ляхами,
А завтра віддасть нас на віки під ляцьке ярмо!
Та ми в імя тих, що за волю лягли головами,
Ні пяди землі князів наших Ляхам не дамо!
„ „ „В сю ніч в нас воскресла держава, Україна вільна!
В сю ніч розброїли жандармів по всіх громадах,
В сю ніч взяли ми всі міста, магазини і стрільна —
А вам впала слава на Львів завісити стяг!
„ „ „Ми право на власну державу здобули у крові;
Та що ми в руках не удержим — візьмуть вороги!
Тому впала честь нам на бороні стати у Львові,
А хтоби піднявсь проти нас — постріляти до ноги!
Тепер наше гасло: Держава, або кара смерти!“ “ “

„ „ „О, пане поручник, позвольте, що я піду з вами!
Скричав вістовий, що привіз той приказ на коні —
Бо я — я також Українець!“ “ “ — і хлинув сльозами —
„ „ „Не плач, а ставай у ряди, всі ми будемо одні!“ “ “
І — Слава! — із трьохсот грудей всі уста загреміли.
Ділив комендант їх на чети, представив старшин,
Пішли в зброївню по набої, взяли скорострілі —
Втворилася брама і стали готові на чин!
Чета за четою до ринку всі гордо ступали,
Пішов горох глухий скорострілів із ріжних сторін —
Здалека з пятьнацятки чету зі стягом витали
І — Слава! — і — Слава! — гукали собі навзамін:
Тепер наше гасло: Держава, або кара смерти!

Чету за четою Іван наділив хоругвами
В кольоні прийшли перед радницю, стали позір!
На звін вийшов дверник у конфедератці із брами —
Побачивши війско з стягами, випалив зір:
„На приказ — сказав комендант — української влади
Обсаджуєм радницю, просим віддати ключі!“
Він виніс ключі повен жаху і трясся з досади!“
А дотепи сміхом кропили з юрби як бичі.
Стійками обставили ринок на всі його роги,
На виходах з радниці двох чатувало на стій —
А в вікнах на першім поверсі Ляхам для тривоги
В ушах чотирох скорострілі строїли на стрій:
Тепер наше гасло: Держава, або кара смерти!

В подвірю оті варять каву, якби серед поля,
Українки пишні як пави всіх ділять як слід —
Не жаль їм шитих рукавів, ні футра соболя,
Ні ручок папірних вмивати кітли на обід.

З катедри на ріг надійшли два панки: один в парі
Як бочка, а другий як тичка та з носом як сук —
Побачили військо і стали в рядах на базарі
Тай в крик: — Пшеменене на небе 15) — аж впали на брук!
Збіговище, крик! Ляхи стійку обсіли як біси.
Черевко зі стежею впав, дав наказ: розійтись!
Не чули. „ „ „Фельт дас Байонет 16)“ “ “ — і наїжилися кріси
Вперед! Із юрби упав стріл, а стрільці зайнялись:
Тепер наше гасло: Держава, або кара смерти!

Камінне летить. „ „ „Мітте фрей“ “ “ !17) — розскочились наші.
Тра! та! та! — з вікна скоростріл градом куль зашумів —
Знялась метушня — і на безбач тікали апаші,
Ляхи і Ляшки на боки, як мітлою замів!
На ринку Безрідний Іван підняв прапор довжезний
У гору на жерді черлений у злоті цятки.
„Позір!“ — і всі стали як струни; з балькону кремезний
Гремів комендант, а всі руки зняли під шапки:
„Велика торжественна хвиля тепер наступає:
Як пятьсот літ тому у славі над городом Льва
Народній наш прапор як стяг наш державний заграє!...
Воскресла уже Україна із крови і кости жива!
Тепер наше гасло: Держава, або кара смерти!

У книзі століть буде день той записан у славі
Для серць поколінь, як довічний святий заповіт:
„Як нація ми можем жити лишень в своїй власній державі,
Аби в повнім розгоні духа летіти в зеніт!!“ 18)
І — Слава! і — Слава! і — Слава — котилась як филя.
І гимн: Вже воскресла Україна! — грав в небосклін —
Іван бив у двері залізні на вежу насилля, —
Лях вартовий на вежі лиш дивився зза стін...
І дармо кричав в телефон йому Черський приказом,
Та він мов не чув. Знялись кріси, команда: стріляй!
І сальва в зеніт: — Відчиняй! — загукали всі разом
І тричі як гимн била сальва і крик: — Відчиняй! —
Тепер наше гасло: Держава, або кара смерти!

Лях смерти злякався, дав Черському знак з вартівниці
Розперлися двері й на вежу вніс прапор Іван
І жовтоблакитом замяв на княжій столиці —
Як небо і сонце, як море і спіючий лан!
Зійшло в небі сонце. О, радуйся, земле багрова!
Дивись, як радіють зі щастя всі діти твої!
Кидають шапками, падуть ув обійми без слова,
Сміються і плачуть, видивлюють очі свої!
Зійшло ясне сонце. Наш прапор на Львові сіяє!
Летять повітрулі 19) і дзвонять у дзвони всіх міст —
І — Слава! і — Слава! і — Слава! — дзвін Любарта 20) грає
Зі Львова у Київ Дніпром через море до звізд:
О радуйся, земле, українська од нині до віку!

Рахів, серпень 1923.

---

1) Іван Безрідний=уособлення українського народу в Галичині. — 2) Черновецький полк=41. австр. піхотний полк. — 3) Кабаретова польська пісня. — 4) Нехай живе!=лат. „Віват“. — 5) Комісія ліквідацийна, що мала перейняти від Австрії Східну Галичину для Польщі. — 6) Торвахкомандант=начальник варти при брамі. — 7) „Вахе антретен“=Вартівня до кріса. — 8) Дижурний=старшина на варті в ночі. — 9) Після пляну мали в случаю невдачі всі тікати на Красне на схід. — 10) Цугсфірер з батярами=десятник з паливодами. — 11) „Антретин“=наступи! — 12) Фертіґ=готов! — 13) Авф!=вставай! — 14) Алярм=поготівле. — 15) Переображенне на небі! — 16) „Фельт дас Байонет“=кріс до готов! — 17) „Мітте фрей“=середина в бік! — 18) Зеніт=середина неба над головою. — 19) Повітрулі=русалки з крилами; говір на Закарпаттю. — 20) Дзвін Любарта Дмитра, останнього князя Галицько-Волинської Держави з року 1349, у церкві св. Юра у Львові.

ОГІРКОВИЙ СЕЗОН

(Замісць фейлетону).

Колись у нас місяці липень, серпень і так десь до половини вересня, називалися сезоном огірковим.

Тоді дозрівали польські яблука в Косові, польські пани жали хлопськими руками польську пшеницю в Чортківськім повіті і польські свині з насолодою купалися в правдиво польськім болоті.

В огірковім сезоні мало наше сонце тую погану звичку, що надто дишкульно припікало.

Тоді вулиці галицьких міст і місточок (тепер „Входня Малопольска“) і то що найпараднійші, як „тшецеґо мая“, „Косцюшки“, „Міцкевіча“ і т. д. пускали з себе такі правдиво польські перфуми, що навіть найбільші патріоти, в роді Ґрабского, Ґломбіньского і других Ґавроньских, вважали відповідним подавати до „Слова Польского“ зміну своєї адреси і їхали, де огірки ростуть.

Ґазети мали теж свій огірковий сезон. Члени редакції, (розуміється цілі, фізично-правні особи, а не їх поодинокі члени), ішли, або їхали на урльоп.

Це залежало від того, чи можна було де роздобути яку зайву пятку, чи ні.

Кореспонденти переставали присилати свої дарові дописи, бо в каламари були замісць чорнила, самі чорні, потоплені мухи. Взагалі від мух в огірковім сезоні не було спасення. І в борщи і в шницлях і скрізь мухи тай мухи.

Отже члени редакції їхали або йшли на урльоп, кореспонденти переставали присилати дописи про виставу „Не ходи Грицю“ і числа являлися завдяки телеґрамам, передрукованим з передвчорашньої „Нає Фрає Прессе“, а також дякуючи численним новинкам і ліктевим некрольоґам, в котрих були перечислені з усіми титулами всі парохи й сотрудники від декана починаючи.

Огірковий сезон мав у нашій журналістиці також деякі свої добрі сторони. Являлася нераз стаття, котра в иньшім сезоні ніколи не побачилаб була божого світа і автор її, ревний, але тихий патріот, міг похвалитися перед своїми знайомими, що „він був уже друкований“.

Лучалося й таке, що співробітник від новинок, в браку иньшої „сили“ діставав припоручення написати передовицю.

Прийшовши пять мінут перед „шперою“ до своєї нори, клав перед себе дві фляшки марцьового пива, засукував рукави і писав; писав до самого рана.

Передовиця викликувала звичайно велике обурення в кругах читачів, особливо тих, що від двох, або трох літ залягали з передплатою, і вони грозили, що перестануть читати „орґан“. Але, кінчився огірковий сезон, діти їхали до школи, а ті, що лишалися на селі, зачинали палити терміттє, (з чого нераз з димом ішли цілі села), потім приходив тиф, анґіна, інфлюенца, потім якісь вибори і передовиця ішла в забуття, а співробітник від новинок мав то моральне вдоволення, що він уже справжній журналіст, бо писав і друкував політичну статтю.

Нині огірковий сезон відходить у сферу споминів з давно минулих літ, стає одним із „преданій старини глубокой.“

А це тому, бо огірок тепер дуже коштовна річ. За то, що нині коштує огірок, можна було перше купити цілий город.

Тому зїсти огірок, це така розкіш, на яку нині звичайний чоловік ніяк не може собі позволити.

І не тільки зїсти, але й подивитися на нього не легко. Бо заки добудеш „Довуд особісти“ (себто пас), упорядкуєш свої військові папері й купиш колієвий білєт за кілька сот тисяч шмарків, то й огірків тобі відхочеться.

Так само до споминів належить огірковий сезон у нашій журналістиці, особливо серед тих ґазет і журналів, що мають честь бути редаґованими, друкованими й конфіскованими в межах так званої Малопольскі. О те дбають цензори. Це дуже талановиті, пильні і дуже добрі люде.

Серіозно. Прочитаєте до кінця і побачите, що не жартую. Де мені нині до жартів?

Отже завдяки цензорам не можна пізнати, чи часопись вийшла в зимі, чи в літі, в Пилипівку, чи в Петрівку, в мясниці чи в огірковий сезон. На кожнім числі пишається та сама характеристична надпись „по конфіскаті наклад другий“ і кожде число має такі самі білі латки. Часопись виглядає як періста корова. Тая тільки ріжниця, що з перістої корови надоїш тільки само молока, що і з чорної, а з ґазети яка має честь бути друкованою і конфіскованою в так „званей всходней малопольсце,“ не видусиш нічого. Що було нового й цікавого випив цензор.

Та не ґадайте собі, що ці панове належать до породи відьом, або опирів. Борони Боже! Це дуже шановні і дуже чоловіколюбні орґани публичного порядку. Бо подумайте собі, понадруковує ґазета Бог вість що, і про те, як жандар проколов чоловіка і як староста позамикав усі читальні в повіті і як жидам дають церкви в аренди, одним словом мало чого не буває в світі. Передплатник читає, денервується, дістає жовтачку, мало що не блідачку і за свої власні гроші збавляє своє здоровля. А так дбайливий цензор як отбі виправить число, то можеш його навіть в горячці читати. Не поможе, але й не пошкодить. Війна дуже поденервувала людий і тому дбайлива держава, котра змилосердилася і приняла під теплі крила свого стріпіхатого вірла, настановляє цензорів, які пильною і невсипучою працею свойого червоного олівця стараються виховати нове покоління спокійних, прямо безнервних читачів.

А тії білі плями в часописях, мають щастя бути редаґованими й конфіскованими в границях так званей „Сходней Малопольскі“, теж не без вартости.

Є білі плями на сонци, чомужби вони не могли бути в наших часописях? Та тільки ріжниця, що ніхто певно не може сказати від чого беруться білі плями на сонци, а що в українських ґазетах беруться вони від цензорського олівця, це тобі скаже навіть поліцай з Кароля Людвіка, так званий стукови, хоч він мало що більше вміє сказати.

Від плям на сонци нема ніякого пожитку, а з тих білих ґазетних латок може бути великий хосен. Їх можна повикроювати і написати на них рахунок до склепу, лист до сусіда, або статтю до тої самої ґазети, з якої їх повикроюєш.

А що тепер папір дуже дорогий так малопольскі цензори отими білими плямами прямо збогачують нас, учать економії, тільки ми на тім не розуміємося, бо ми, звісна річ, оден з меньше вартних і таки ніде правди діти, оден з малокультурних народів. Але дасть Бог, побудемо довше при короні польській, то й розуму наберемося. Як зачуваємо малопольські воєводи рішили раз у тиждень конфіскувати наші часописи від гори до долини, а це тому, щоби ми мали більше паперу до писання, а не до якого другого вжитку.

Але вертаймо до теми, себто до огіркового сезону.

Його в нашій журналістиці нема також тому, бо що місяця, що тижня, навіть що дня діється у світі щось нового і то не щобудь! Як не Ґенуя, то Рапалльо, як не тарґі всходне, то амнестія, як не Пілсудскі, то Галлер, а всьо таке цікаве та смачне, що хоч зараз їдь до Риґи.

Гадаю, що ніколи історія не була така богата у великі події як в теперішних часах. От тільки дякуй Матці Божій, крульовій польській, що жиєш не в якім там XV столітті, а тепер, а ти захочуєш печеного леду, сняться тобі якісь цуда над Дністром і над Дніпром! Стався цуд над Вислою і другого такого не буде.

І нема тепер огіркового сезону в ґазетах також тому, бо на кого патиком не кинь, то великий чоловік, як не бувший і не теперішний, то будучий міністер, премієр, президент, або щось подібного. Мабуть жадне століття не мало так богато і таких великих, дійсно великих людий, як наше. Не кажу про Лойда Джорджа, Вилсона, Пуанкаре, Сікорського, вони так сказати відійшли до пантеону, і не говорю про Гортого, Мусоліного, Пріма де Ріверу, бо це авантурники, які дуже скоро здобули собі розголос, але яких будучність більше ніж непевна.

Але є такі велитні як ось Галлер, Ґрабскі, Ґломбіньскі і богато других, котрих заслуги вищі всякого сумніву і котрі повинні скінчити дуже високо. І скінчать. Отже ті великі люди все скажуть, або зроблять щось великого, ґазети мають що писати і тому нема огіркового сезону.

Як примір, як оден маленький доказ тої великої мудрости вистарчить прочитати бесіду Ґломбіньского в справі українського університету. Рішучо і абсолютно ніякий міністер у світі, не виключаючи навіть абісинского, такої бесіди не скаже. Або возьміть таку подію. Їде горожанин польської Речі Посполитої з польським пасом і візом і всіми потрібними й непотрібними паперами з заграниці до „Всходней Малопольскі“. Нараз на граници відчіпають його віз і везуть до монастиря, щоби він там відпочав, відживився, в загалі щоби прийшов до себе.

Скажіть же, чи є в світі друга держава, котра так пильно дбалаби про своїх горожан? Нема, рішучо нема, не було і не буде. Тому кожний з нас, що має честь бути „цівіс полонус“, не зважаючи на вік, пол, і на приналежність партийну, повинен встаючи й лягаючи, так в Петрівку як і в Пилипівку, в мясниці і в огірковий сезон молитися до Бога, щоби Польща була не від моря до моря, а від океану до океану, бо правду сказати і „нортпол“ і „зідпол“ і Ліверпол, всьо воно польське. І повинні ми благати Бога, за здоровлє ксендза Лютославского, Теодоровича, нашого преподобного Ількова і всіх других, що вчать нас любови ближнього, пошановання чужої власности і других християнських чеснот. Та ще повинні ми мовити літанію до святого Антонього, за добре поводження панів наших милостивих Галлерів, Ґрабских, Стронських, Ґрабовских, і всіх иньших Ґломбіньских, щоби вони зайшли і скінчили дуже високо і то як найскорше.

Але говори до гори!

Наш народ був, є і буде невдячний. І хапчивий він дуже. Дають йому кримінал, а він університету хоче. А властиво, коли добре придивитися і коли справедливо сказати, то Польща дає своїм „мнейшостям народовим“ більше ніж вони хочуть, — більше податків, арештів, парцеляцій, і кольонізацій і всякого другого добра. Особливо більше дає вона „мнейшосці“ кабанської породи.

Та остання недавно внесла всепокірнійшу петицію, щоби її основали університет у Львові.

А Польща на те: „Що Львів! Це діра, там Полтвою чути, там колиб не Нафтула, Мусялович і не Ґломбіньскі, то властиво нічогоб не було. Я вам дам університет у Варшаві, в моїй столиці, в городі сирен. Це для студентів має неаби яке значіння. Знайте мою щедрість, мої ви кохані кабани!“

От бачите! Не вжеж нам не дають більше, як ми хочемо? І колиб так Польща поширилась від океану до океану, на цілий світ, то малиб ми університет в Гонулюлю, політехніку на Татикаку, а академію наук в Абдері. Та ми не хочемо.

І говори ти до нього, коли він хлоп!

Веселик.